

bin baş gösterebileceğini dikkate alarak, sözün ardından, "inşallah" denilmesini tavsiye etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre* (nşr. Mustafa es-Sekkâ v.dğr.), Kahire 1375/1955, III, 318; İbn Sa'd, *et-Tabakâtü'l-kübrâ* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1388/1968, VII, 59; Gazzâlî, *İhyâ*, Kahire 1332 — Beyrut 1402-1403/1982-83, III, 132-133; Kâdî İyâz, *eş-Şifâ* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire, ts. (Dâru l-hyâi'l-kütübî'l-Arabiyye), I, 164-165; *et-Ta'rifât*, "âhd" md.; İbşîhî, *el-Müstetraf* (nşr. Müfid Muhammed Kumeyha), Beyrut 1403/1983, I, 426 vd.; İbn Hacer, *Fethu'l-bârî* (nşr. Tâhâ Abdurraûf Sa'd v.dğr.), Kahire 1398/1978, I, 158-160; T. İzutsu, *Kur'an'da Dînî ve Ahlâkî Kavramlar* (trc. Selâhattin Ayaz), İstanbul, ts., s. 126 vd.; Wensink, *Mu'cem*, "âhd", "va'd" md.leri; M. F. Abdülbâkî, *Mu'cem*, "âhd", "va'd" md.leri; J. Schacht, "âhd", *EI* (İng.), I, 255.

METİN YURDAĞUR

□ FIKİH. Ahid, fıkıh terimi olarak daha çok "taahhüt" ve "anlaşma" mânalarında akid kelimesiyle eş anlamlı olarak geçmektedir. Bununla birlikte akid genellikle hususi mânadaki taahhüt ve anlaşmalar için, ahid ise siyasî ve milletlerarası taahhüt ve antlaşmalar için kullanılmıştır. Bu durumda ahid, eman ve zimme ile aynı mânayı ifade etmektedir (bk. DÂRÜSSULH, EMAN, SULH, ZİMMİ).

□ İSLÂM TARİHİ. Hz. Peygamber, halife ve hükümdarlarla diğer üst seviyedeki yetkililerin emriyle, devletin çeşitli kademelerindeki yönetici ve memurlarla ilgili olarak düzenlenen tayin kararı, yazılı emir ve tâlimat; bazı şahıs ve gruplara tanınan imtiyazları, yabancılarla yapılan antlaşma hükümlerini ihtiva eden belge (bk. AHİDNÂME).

AHİD SANDIĞI

Allah ile İsrâiloğulları arasındaki ahid'in sembolü olan, on emir'in yazılı bulunduğu levhaların muhafaza edildiği sandık.

İbrânîce'de aron ha-kodeş denilen bu sandık, Eski Ahid'de "ahid sandığı" (bk. Sayılar, 10/33, 14/44; Tesniye, 10/8, 31/26), "şahadet sandığı" (bk. Çıkış, 26/33-34, 30/26, 40/5, 21), "Tanrı'nın sandığı" (bk. Birinci Samuel, 4/11) gibi muhtelif isimlerle anılmakta, Kur'an'da *tâbü't* diye geçmektedir (bk. el-Bakara 2/248); Arapça'da ise *tâbü'tü'l-ahd* denilmektedir. Kitâb-ı Mukaddes'e göre ahid sandığının şekli ve ölçüleri Tanrı tarafından bildirilmiştir. Akasya ağacından yapıl-

ması emredilen bu sandığın uzunluğu iki buçuk, eni ve yüksekliği birer buçuk arşın olacaktır. İçi ve dışı altınla kaplanacak, iki uzun kenarına ikişer altın halka konacak, bunlara akasya ağacından yapılmış ve altınla kaplanmış birer kol takılacaktır. Halis altından ince bir levha ile sandık örtülecek, altından yapılmış kanatlı iki kerrübî (melek) tasviri bu kapağın iki tarafında yer alacaktır (bk. Çıkış, 25/10-21). Bu sandığa on emrin yazılı bulunduğu levhalar (şahadet levhaları) konacaktır (bk. Çıkış, 25/16, 21). Ayrıca bir çadır kurulacak, sandık çadırdaki özel yerine konulacak ve bir perde ile saklanacaktır (bk. Çıkış, 26/1-36, 40/3).

Ahid sandığı emredilen şekilde yapılmış (bk. Çıkış, 37/1-9), şahadet levhaları sandığa konmuş (bk. Çıkış, 40/20-21), sandığı bekleme ve koruma görevi de Kohat soyundan Levililer'e verilmiştir (bk. Sayılar, 3/29-31). Tanrı'nın iki melek arasında oturarak Mûsâ ile konuştuğu kabul edildiğinden (bk. Çıkış, 25/22, 30/6; Sayılar, 7/89; Birinci Samuel, 4/4), ahid sandığı büyük önem taşıyordu. Ona yaklaşmak hem yasaktı, hem de ölümle sonuçlanıyordu (bk. İkinci Samuel, 6/1-11; Birinci Tarihler, 13/1-14). İsrâiloğulları Tanrı'nın ve O'nun kudretinin sembolü, Tanrı'nın kendileriyle olan beraberliğinin bir nişanesi şeklinde kabul ettikleri sandığı devamlı surette yanlarında taşımışlar, sıkıntılı anlarında ondan medet ummuşlardır (bk. Sayılar, 10/33-36; Birinci Samuel, 4/3-9). Daha sonra ahid sandığının yanına (veya içine) kudret helvası dolu bir testi ile Hârûn'un asası ve şeriat kitabı da konulmuştur (bk. Çıkış, 16/34; Sayılar, 17/10; Tesniye, 31/26; İbrânîler'e Mektup, 9/4). Ahid sandığı Hz. Mûsâ'dan sonra Hârûn'un yanında kalmış, daha sonra gelenler de onu korumuş, bir ara Filistîler'in eline geçmiş, ancak Tâlût (Saul) zamanında geri alınmıştır. Bu sandık Dâvûd tarafından sarayda muhafaza edilmiş, Süleyman ise onu mâbedin "kudsü'l-akdes" denilen bölümüne yerleştirmiş fakat sandığı açtığı anda içinde sadece iki taş levha bulunduğu görülmüştür (bk. Birinci Krallar, 8/9). Buhtunnasr mâbedi tahrip ettikten sonra ahid sandığı kaybolmuştur. Sandığın daha sonraki durumu ise bilinmemektedir.

Kur'an-ı Kerim'de ahid sandığından, Tâlût'un kral oluşu sebebiyle bahsedilmektedir. Peygamberleri tarafından, uzun süredir İsrâiloğulları'nın elinde bulunmayan *tâbü'tun* geri geleceği, bunun

da Tâlût'un krallığına alâmet olacağı bildirilmiştir. Ayrıca sandıkta Allah'tan bir *sekîne** ile Mûsâ ve Hârûn ailesinin geriye bıraktıklarından bazı şeyler bulunduğu ve sandığı meleklerin taşıdığı ifade edilmiştir (bk. el-Bakara 2/248). Bu âyette geçen *tâbü't*, *sekîne*, "Mûsâ ve Hârûn ailesinden geriye kalanlar"a (bakıyye) dair tefsirlerde birbirinden farklı pek çok rivayet vardır (bk. Abdullah Aydemir, s. 205-210). Ancak Kur'an'da ve hadislerde bunlarla ilgili herhangi bir açıklama mevcut değildir.

Bugün yahudiler, Tevrat tomarlarının muhafaza edildiği dolaba ahid sandığı demektedir ve Tevrat'a gösterdikleri saygıyı buna da göstermektedirler. Hristiyanlık'ta ise ahid sandığı, kilise babaları (bk. ABÂ) tarafından Hz. İsâ'nın sembolü olarak yorumlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, Bulak 1323-29 — Beyrut 1398/1978, I, 381-390; DCR, s. 99; Abdullah Aydemir, *Tefsirde İsrâiliyyât*, Ankara 1979, s. 205-210; NDB, s. 52-53; R. H. Kennet, "Ark", *ERE*, I, 791-793; Yehoshua M. Grintz, "Ark of the Covenant", *EJd*, III, 459-466.

ABDURRAHMAN KÜÇÜK

AHİDNÂME

(عہدنامہ)

Hükümdarların emriyle bazı devlet, zümre ve şahıslara özel haklar tanımak üzere düzenlenen belge.

Ahidnâme, "vasiyet etmek, ısmarlamak, yemin edip söz vermek, eman vermek ve zimmetine almak" anlamındaki Arapça *ahd* ile Farsça *nâme* (mektup, kitap) kelimelerinden meydana gelen birleşik bir isimdir.

□ İSLÂM TARİHİ. Hz. Peygamber'in, halife ve hükümdarların emriyle, çeşitli kademelerdeki yönetici ve memurlarla ilgili olarak düzenlenen tayin kararı, yazılı emir ve tâlimat; bazı şahıs ve gruplara tanınan hak ve imtiyazları, yabancılarla yapılan antlaşma hükümlerini ihtiva eden belge.

Arapça kaynaklarda bu mânada *kitâbü'l-ahd*, *kitâb* veya daha çok *ahd* kelimesi kullanılmaktadır. Ahd, iki devlet arasında yapılan muahede ve musâlahâ metni olarak *muahedenâme* ve *musâlahanâme* karşılığında kullanıldığı gibi, özellikle halife ve hükümdarların veli-aht, *âmil**, vali ve kadılara dair düzen-